

Handläggare
Melanie Lindqvist
Telefon: 08-508 28 810**Till**
Miljö- och hälsoskyddsnämnden
2025-04-22 p. 8

Revidering av program för inköp

Remiss från kommunstyrelsen, dnr. KS 2024/554

Förvaltningens förslag till beslut

1. Godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Justera beslutet omedelbart.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har remitterat förslag till uppdatering av programmet för upphandling och inköp till miljö- och hälsoskyddsnämnden för svar senast 2025-04-30.

Programmet är ett stadsövergripande styrdokument och ska ange inriktningen för inköpsarbetet i samtliga nämnder och bolag. Stadsledningskontorets förslag till reviderat program bygger i flera delar på nu gällande program för inköp, men dispositionen har ändrats för att i första hand förtydliga organisation och ansvar gällande stadens inköpsarbete med fokus på att stärka arbetet för att motverka ekonomisk brottslighet och oegentligheter inom upphandlade verksamheter. Stadens inköpsmål utgör i huvudsak grunden för dispositionen av programmets sakområden, istället för kommunfullmäktiges inriktningsmål som i nuvarande program.

Stadsledningskontoret har också sett ett behov av att revidera programmet med hänsyn till att inköp under de senaste åren har fått en ökad strategisk betydelse inom stadens verksamheter. Nya avsnitt har lagts till eller förstärkts inom områdena välfärdsbrott, miljö och klimat, arbetsrättsliga villkor, etisk handel, säkerhet, beredskap, riskanalys samt kontroll och uppföljning.

Miljöförvaltningen ställer sig positiv till stadens nya program för inköp. Det är ett välarbetat, relevant och lättförståeligt styrdokument.

Bakgrund

I samband med budget 2024 gavs kommunstyrelsen i uppdrag att uppdatera *Stockholms stads program för inköp 2020-2023*. Utgångspunkten vid utarbetandet av förslaget har varit att säkerställa att stadens inköpsarbete är anpassat till den utveckling som skett på upphandlingsområdet och att stärka stadens arbete för att motverka ekonomisk brottslighet och oegentligheter inom upphandlade verksamheter. I detta sammanhang har också behovet av att stärka beredskapen och säkerheten inom inköps- och upphandlingsverksamheten identifierats.

Inköpsarbetet inom Stockholms stad har på senare år fått en mer strategisk betydelse och ska bedrivas för att fungera som ett verktyg för att stärka välfärden och uppnå kommunfullmäktiges mål och ambitioner samt för att driva samhällsutveckling i en kvalitativ och hållbar riktning.

Programmet syftar till att stärka inköpsarbetet genom att tydliggöra målen och ansvaret för inköpsarbetet, med särskilt fokus på tre huvudsakliga inköpsmål: rätt kvalitet, sunda affärer och kostnadseffektivitet. Revideringen innebär också en ökad betoning på kontroll, uppföljning och samordning för att säkerställa att stadens inköp uppfyller dessa mål, samtidigt som risken för oegentligheter minimeras.

Förslaget till reviderat program bygger till stor del på det nuvarande programmet, men har genomgått förändringar för att spegla den ökade strategiska betydelsen av inköp och de förändrade förutsättningarna för upphandling och inköp.

De viktigaste ändringarna som har gjorts i programmet jämfört med nuvarande Stockholm stads program för inköp 2020-2023 är följande:

- Inköpsmålen, istället för kommunfullmäktiges inriktningsmål, utgör i huvudsak grunden för dispositionen av programmets sakområden.
- Dispositionen har ändrats för att tydliggöra organisation och ansvar för inköp inom kommunkoncernen.
- Nya avsnitt har lagts till eller förstärkts inom bl. a områdena välfärdsbrott, miljö och klimat, säkerhet, beredskap, riskanalys samt kontroll och uppföljning.
- Behovet av samordning och samarbete inom staden har förtydligats.
- Behov av planering, samordning och kostnadseffektivitet inom stadens investeringsverksamhet har lyfts fram.

För genomförande av programmet kommer tillämpningsanvisningar att tas fram. Dessa ska komplettera programmet och ge mer konkreta och detaljerade beskrivningar och praktisk vägledning i de olika områden som programmet innehåller. Den ska också ge vägledning till stadens olika expertfunktioner som ger stöd i inköpsarbetet.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av avdelningen Verksamhetsstöd.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Det nya programmet för inköp är tydligt och relevant. Förvaltningens bedömning är att förslaget är en förbättring av det nu gällande programmet.

I det följande lämnas ett antal specifika synpunkter rörande vissa avsnitt där förvaltningen anser att det kan finnas skäl att överväga ett förtydligande i något avseende. Rubrikerna anger vilket avsnitt i det remitterade förslaget som de aktuella synpunkterna avser.

Inledning

I andra stycket andra meningen anges att *”Inköp är ett betydelsefullt verktyg för att uppnå majoriteten av målen i miljöprogrammet”*.

Förvaltningens kommentar: Eftersom denna mening ofta återkommer i inköpssammanhang bör den även förklaras mer ingående. Förslagsvis genom att lägga till *”Merparten av vår miljö- och klimatpåverkan sker genom de inköp vi gör, direkt genom att varorna påverkar miljön vid användning, eller indirekt genom att de påverkar vid produktion eller i avfallsledet. Därför är inköp ett betydelsefullt verktyg...”*.

I andra stycket tredje meningen anges att *”Genom att inköpsarbetet utgår från miljöprogrammet med dess handlingsplaner, samt övriga beslutade styrdokument, bidrar inköp till en kvalitativ, sund, rättvis och hållbar samhällsutveckling. Inköpsmålen är följande:*

- *rätt kvalitet*
- *sunda affärer*
- *kostnadseffektivitet*

Förvaltningens kommentar: Förvaltningen anser att stycket behöver förtydligas. En tydlig koppling saknas mellan de tre angivna inköpsmålen och meningen innan/ovan om vad inköp bidrar till. Exempelvis är det otydligt vilket inköpsmål *rättvis och hållbar samhällsutveckling* är kopplat till. Förklaring/bakgrund till inköpsmålet *”kostnadseffektivitet”* bör även kortfattat framgå i avsnittet Inledningen för bättre förståelse.

Organisation och ansvar

I avsnittet framgår i punktform nämnders och bolagens ansvar gällande arbetet med inköp för att uppnå en ändamålsmässig och effektiv inköpsverksamhet utifrån kommunfullmäktiges mål.

Punkten ”*bidra aktivt i stadens gemensamma kategoristyrningsarbete*”.

Förvaltningens kommentar: Förvaltningen välkomnar att det så tydligt uttrycks att nämnder och bolag ska bidra aktivt i stadens gemensamma kategoristyrningsarbete. I den utredning av materialflöden som genomfördes under 2024 var en av de föreslagna åtgärderna för att öka cirkulariteten och resurseffektiviteten att fortsätta implementera kategoristyrning för fler inköpsområden i staden. Bygg- och anläggningsområdet är särskilt angeläget, då det rör sig om mycket stora materialströmmar. Ett aktivt deltagande ifrån alla nämnder och bolag i kategoriarbetet är en nyckel för ökad cirkularitet och resurseffektivitet.

Samarbete

I första stycket anges att ”*För att nå stadens inköpsmål är det av största vikt att ett kontinuerligt internt och externt samarbete sker som säkerställer att staden har en helhetssyn i inköpsprocessen. Samarbetet ska syfta till att dela kunskap och erfarenheter. Möjligheter till dialog och samverkan med leverantörsmarknaden och andra organisationer ska tas tillvara.*”

Förvaltningens kommentar: Förvaltningen instämmer i att det interna och externa samarbetet är av största vikt för att nå stadens inköpsmål. En viktig aspekt som förvaltningen skulle vilja att lyfts fram ännu mer i detta stycke är det interna stödet som finns inom staden, att man ska utnyttja den kompetens och expertstöd som finns kopplat till exempelvis hållbarhetskrav.

I tredje stycket anges att ”*För att dra nytta av stadens stora inköpsvolym, eller vid likartade behov, ska möjligheten till samordning tas tillvara när så är ändamålsenligt. Ett tillvägagångssätt är gemensamma upphandlingar. Nämnder och bolag ansvarar för att ta sådana initiativ. Servicenämnden har ett särskilt ansvar för att bidra till samordningen inom staden.*”

Förvaltningens kommentar: Förvaltningen är positiv till gemensamma upphandlingar; med bättre samordning och fler gemensamma avtal uppfattas staden som mer affärsmässig och minskar risken att förvaltningar och bolag ställer olika krav i sina upphandlingar av likartade avtal. Uppföljningen av att leverantörerna lever upp till ställda krav som idag ofta är eftersatt

på grund av resursbrist kan då också effektiviseras och bli mindre arbetskrävande.

Förvaltningen ser en risk när nämnder och bolag ska ansvara för initiativ till gemensamma upphandlingar. Förvaltningen vill lyfta fram att det kan vara svårt för varje enskild förvaltning eller bolag att ha kunskap om andra förvaltningars och bolags likartade behov av främst tjänster när dessa behov inte identifierats i en av stadens kategorier för inköp. Exempelvis har förvaltningen återkommande behov av inventeringar, såsom naturvärdesinventeringar på land och vatten som även förekommer inom andra förvaltningar.

Den upphandlande nämnden ska säkerställa att verksamheternas långsiktiga behov och förutsättningar tillgodoses genom ett löpande samarbete med berörda nämnder och bolag.

Miljö och klimat

I andra stycket andra meningen anges att *”I behovsanalysen ska överväganden göras för att bedöma om verksamhetens behov kan tillgodoses på annat sätt än genom inköp eller genom att minimera nyanskaffning och söka cirkulära lösningar.”*

I programmet beskrivs det förberedande arbetet som omfattar behovs-, risk- och marknadsanalys samt strategisk planering inför det efterföljande upphandlingsskedet. I behovsanalysen ska överväganden göras för att bedöma om verksamhetens behov kan tillgodoses på annat sätt än genom inköp eller genom att minimera nyanskaffning och söka cirkulära lösningar. Det står också att riskanalys utifrån miljö, klimat och hälsa ska genomföras och att alternativa lösningar för att uppfylla verksamhetens behov ska beskrivas.

Förvaltningens kommentar: Förvaltningen ser det förberedande arbetet som en mycket viktig fas i upphandlingsarbetet, och vill poängtera vikten av att behovsanalysen ges stort utrymme och görs i mycket god tid samt att de upphandlande enheterna redan här tar hjälp av de stödfunktioner som finns. Det är i behovsanalysen den verksamhetsutveckling kan ske som bidrar till att staden kan effektivisera och göra den omställning som krävs för att nå stadens inköpsmål. Utan en ordentlig behovsanalys riskerar verksamheten att fortsätta som förut och enbart förnya tidigare avtal.

Kontroll och uppföljning

Här lyfts aktiv avtalsförvaltning som en viktig del i stadens inköpsprocess för att säkerställa att staden får det som är avtalat och därmed använder skattemedlen på ett ansvarsfullt sätt.

Förvaltningens kommentar: Förvaltningen instämmer i att en aktiv avtalsförvaltningen är av central betydelse, staden måste följa upp

att dess leverantörer levererar enligt avtal. Förslagsvis bör det alltid utses en avtalsansvarig med ansvar för uppföljning av avtal, även när en upphandling har gjorts på uppdrag av serviceförvaltningen eller av upphandlad upphandlingskonsult. Förvaltningens erfarenhet är att när avtalet väl finns på plats så saknas ofta någon ansvarig för uppföljning, och den risken är extra stor när upphandlingen gjorts på uppdrag.

Anna Hadenius
Förvaltningschef
Miljöförvaltningen

Mikael Nyberg
Avdelningschef
Miljöförvaltningen

Bilagor

1. Stockholms stads program för inköp
2. Tjänsteutlåtande - revidering av program för inköp